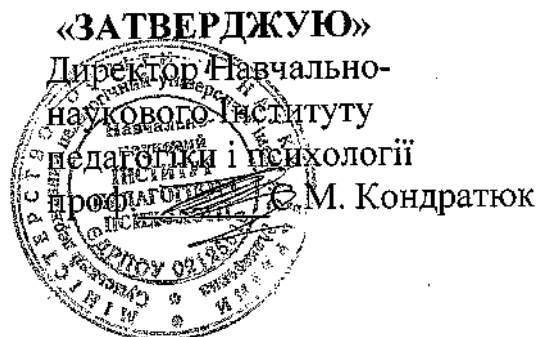

Сумський державний педагогічний університет імені А.С. Макаренка

Навчально-науковий інститут Педагогіки і психології

Кафедра Психології

РОБОЧА ПРОГРАМА НАВЧАЛЬНОЇ ДИСЦИПЛІНИ
Психологія освіти

Галузь знань 01 Освіта/Педагогіка

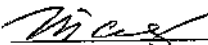
Спеціальність 014 Середня освіта (Фізична культура) Освітньо-професійна програма Середня освіта (Фізична культура)

Другий (магістерський) рівень

Мова навчання: українська

Погоджено науково-методичною комісією НН інституту Педагогіки і психології

«30» серпня 2018 р

Голова доц. Тарасова Т.Б.

Суми - 2018

Розробники:

Тарасова Т.Б. к. психол. н, доцент, доцент кафедри психології
Бедлінський 0.1 к. психол. н, доцент, доцент кафедри психології

Робоча програма розглянута і схвалена на засіданні кафедри психології
Протокол № 1 від «30» серпня 2018р.

Завідувач кафедри

Кузікова С.Б. д.психол.н, професор

Опис навчальної дисципліни

Найменування показників	Освітній ступінь	Характеристика навчальної дисципліни	
		денна форма навчання	заочна форма навчання
Кількість кредитів – 3	Магістр	Обов'язкова	
		Рік підготовки:	
1-й		1-й	
Семестр			
1-й		1-й	
Лекції			
14 год.		4 год.	
Практичні, семінарські			
14 год.		4 год.	
Лабораторні			
год.		год.	
Самостійна робота			
60 год.		80 год.	
Консультації:			
2 год.		2 год.	
Вид контролю: залік			
Загальна кількість годин – 90			

1. Мета вивчення навчальної дисципліни

Метою вивчення навчальної дисципліни "Психологія освіти" є:

- Сформувати у студентів знання про сутність та закономірності психічного розвитку людини завдяки власній активності по засвоєнню соціально-історичного досвіду та про психологічні особливості процесу навчання та виховання як цілеспрямованого керування цією діяльністю.
- Сформувати в студентів цілісні знання про психологічні аспекти педагогічної діяльності в сучасних загальноосвітніх та вищих освітніх установах;
- Розвинути в студентів основні професійно-психологічні компетенції при аналізі якості результатів педагогічної діяльності, визначенні продуктивності педагогічного процесу і оптимальності умов досягнення високих результатів у професійній діяльності.

Основними завданнями вивчення дисципліни "Психологія освіти" є

- розкрити сутність основних понять, які в сукупності визначають психологічну характеристику сучасної педагогічної діяльності;
- розкрити й проаналізувати предметний зміст і мотивацію сучасної педагогічної діяльності, її види й форми, основні функції й стилі;
- забезпечити засвоєння основних психологічних характеристик сучасної педагогічної діяльності;
- прищепити студентам навички аналізу психологічних аспектів педагогічної діяльності з метою їх застосування в майбутній діяльності;
- сприяти розвитку творчого потенціалу студентів у процесі освоєння даного курсу за допомогою спеціально розробленої системи творчих завдань;
- сприяти становленню особистісної професійно-педагогічної позиції в аналізі і оцінці педагогічної діяльності фахівців різного профілю сучасних освітніх систем.
- переконати студентів у тому, що психологічні знання – основний науковий фундамент педагогічної діяльності, який забезпечує її творчий характер.
- сформувати у студентів змістовний інтерес до дітей та студентів, як необхідну умову їх майбутньої професії.

2. Передумови для вивчення дисципліни

Передумовою вивчення навчальної дисципліни "Психологія освіти" є вивчення навчальних дисциплін "Психологія", "Педагогіка", методики викладання конкретних дисциплін, проходження виробничої педагогічної практики.

3. Результати навчання за дисципліною

<p>Знання</p>	<p>ЗК 1. Здатність навчатися протягом усього життя в контексті неперервної фахової підготовки, вдосконалювати й розвивати свій інтелектуальний і загальнокультурний рівень з високим рівнем самостійності.</p> <p>ЗК 2. Здатність виявляти широке коло проблем, ставити мету та обирати ефективні шляхи її досягнення шляхом розуміння їх фундаментальних основ та використання як теоретичних, так і експериментальних методів.</p>	<p>ПРН 2. Знає сучасні концепції гармонійного рухового, функціонального, інтелектуального та духовного розвитку людини.</p> <p>Методи навчання: словесні: (лекції, пояснення нового матеріалу, бесіди, що дозволяють студентам робити висновки, узагальнення на основі раніше вивченого матеріалу, навідні питання, дискусії); наочні (використання мультимедійних презентацій викладачем на лекціях, самостійне створення презентацій студентами з тем самостійної роботи і демонстрація їх на семінарських заняттях).</p> <p>Методи оцінювання: усні опитування на практичних заняттях; тематичне тестування; захист індивідуального заняття; виконання комплексної контрольної роботи; вміння застосовувати набуті знання при розв'язанні практичних завдань; написання рефератів; наукові диспути та дискусії.</p>
<p>Уміння</p>	<p>ЗК 5. Здатність проявляти психолого-педагогічні вміння.</p> <p>ФК 5. Здатність до виконання посадових обов'язків викладача, володіння педагогічним тактом та високими моральними якостями, застосовувати сучасні методики і освітні технології з метою забезпечення якості</p>	<p>ПРН 3. Володіє сучасними методами та інноваційними освітніми технологіями для розвитку професійно важливих фізичних і психофізичних якостей у представників різних спеціальностей та реалізації професійно орієнтованої моделі організації фізичного виховання учнів та студентів.</p> <p>Методи навчання : лекції, бесіди, дискусії, мультимедійні презентації, семінарські</p>

	навчально-виховного процесу у закладах загальної середньої та вищої освіти.	заняття, роздатковий матеріал. Методи оцінювання: відповіді на запитання, тестування, перевірка індивідуальних завдань, оцінка практичного виконання завдання.
Комунікація	ЗК 6. Здатність усвідомлювати соціальну значущість своєї майбутньої професії, сумлінно виконувати професійні обов'язки, дотримуватися принципів педагогічної етики викладача, бути нетерпимим до корупційної поведінки, поважно ставитися до права й закону. ЗК 7. Здатність ефективно формувати комунікативну стратегію, мати навички роботи в команді, цінувати та толерантно сприймати різноманітність думок та мультикультурність.	Здійснювати характеристику соціально-психологічного спілкування між собою тренерів, спортсменів, учнів та вчителів з метою взаємного обміну інформацією й емоціями. Здійснювати аналіз особливостей розумової діяльності, прояву пам'яті і комунікативної взаємодії під час учбової та тренувальної діяльності.
Автономія та відповідальність	ЗК 1. Здатність навчатися протягом усього життя в контексті неперервної фахової підготовки, вдосконалювати й розвивати свій інтелектуальний і загальнокультурний рівень з високим рівнем самостійності. ЗК 2. Здатність виявляти широке коло проблем, ставити мету та обирати ефективні шляхи її досягнення	

	<p>шляхом розуміння їх фундаментальних основ та використання як теоретичних, так і експериментальних методів.</p> <p>ЗК 5. Здатність проявляти психолого-педагогічні вміння.</p>	
--	---	--

4. Критерії оцінювання результатів навчання

Кількість балів	Критерії оцінювання навчальних досягнень студента
90-100	"Відмінно" – навчальна діяльність високої якості та відповідає всім вимогам, теоретичний зміст курсу освоєно повністю, без пробілів, необхідні практичні навички роботи з освоєним матеріалом сформовані на високому рівні, всі передбачені програмою навчання навчальні завдання виконані, якість їх виконання оцінено числом балів, близьким до максимального
82-89	"Дуже добре" – навчальна діяльність високої якості та відповідає всім основним вимогам, теоретичний зміст курсу освоєно повністю, без пробілів, необхідні практичні навички роботи з освоєним матеріалом в основному сформовані, всі передбачені програмою навчання навчальні завдання виконані, якість виконання більшості з них оцінено числом балів, близьким до максимального
74-81	"Добре" – навчальна діяльність якісна та відповідає більшості вимог, теоретичний зміст курсу освоєно повністю, без суттєвих пробілів, деякі практичні навички роботи з освоєним матеріалом сформовані недостатньо, всі передбачені програмою навчання навчальні завдання виконані, якість виконання жодного з них не оцінено мінімальним числом балів, деякі з виконаних завдань, можливо, містять помилки
64-73	"Задовільно" – навчальна діяльність якісна та відповідає основним вимогам, теоретичний зміст курсу освоєно частково, але пробіли не носять істотного характеру, необхідні практичні навички роботи з освоєним матеріалом в основному сформовані, більшість передбачених програмою навчання навчальних завдань

	виконано, деякі види завдань виконані з помилками
60-63	"Посередньо" – навчальна діяльність слабка та не відповідає більшості вимог, теоретичний зміст курсу освоєно частково, наявні деякі пробіли, деякі практичні навички роботи не сформовані, багато навчальних завдань, що передбачені програмою навчання, не виконані, або якість виконання деяких з них оцінено числом балів, близьким до мінімального
35-59	"Незадовільно" (з можливістю перездачі) – навчальна діяльність низької якості та не відповідає основним вимогам, теоретичний зміст курсу освоєно частково, наявні суттєві пробіли, необхідні практичні навички роботи не сформовані, більшість передбачених програмою навчання навчальних завдань не виконано, або якість їх виконання оцінено числом балів, близьким до мінімального; при додатковій самостійній роботі над матеріалом курсу можливе підвищення якості оволодіння навчальною дисципліною.
1-34	"Незадовільно" (без можливості перездачі) – навчальна діяльність низької якості та не відповідає вимогам, теоретичний зміст курсу не освоєно, необхідні практичні навички роботи не сформовані, всі виконані навчальні завдання містять грубі помилки, додаткова самостійна робота над матеріалом курсу не призведе до будь-якого значимого підвищення якості оволодіння навчальною дисципліною

Шкала оцінювання: національна та ECTS

Сума балів за всі види навчальної діяльності	Оцінка ECTS	Оцінка за національною шкалою
		для екзамену, заліку, курсового проекту (роботи), практики
90 – 100	A	відмінно
82 - 89	B	добре
74 - 81	C	
64 - 73	D	задовільно
60 - 63	E	
35-59	FX	незадовільно з можливістю повторного складання
1 - 34	F	незадовільно з обов'язковим повторним вивченням дисципліни

Розподіл балів, які отримують студенти

РОЗДІЛ 1		РОЗДІЛ 2				РОЗДІЛ 3		РОЗДІЛ 4		Разом	Сума
Т. 1.1	Т. 1.2	Т. 2.1	Т. 2.2	Т. 2.3	Т. 2.4	Т. 3.1	Т. 3.2	Т. 4.1	Т. 4.2		
Поточний контроль											100
2	2	4	4	4	4	3	3	3	3	32	
Контроль самостійної роботи											
6	6	7	8	7	7	6	6	7	7	68	

5. Засоби діагностики результатів навчання

Поточний та підсумковий контроль проводяться відповідно до вимог Положення "Про порядок оцінювання знань студентів у Європейській кредитно-трансферній системі (ЄКТС) організації освітнього процесу", затвердженого вченою Радою СумДПУ ім. А.С.Макаренка (протокол №7 від 23.02.2015). Для поточного контролю використовуються форми: опитування та виступи на практичних заняттях, активна участь в обговоренні теоретичних питань, в проведенні психодіагностичних методик, обробленні та аналізі їхніх результатів, у виконанні, обговоренні та оцінюванні практичних завдань, тестування, індивідуальне навчально-дослідне завдання у вигляді письмові роботи. Результати самостійної роботи контролюються з використанням технології дистанційного навчання. Підсумковий контроль – залік.

6. Програма навчальної дисципліни

6.1. Інформаційний зміст навчальної дисципліни

РОЗДІЛ I Вступ до психології освіти

Тема 1.1 Психологія освіти як галузь психологічної науки.

Поняття психології освіти. Об'єкт і предмет психології освіти. Місце психології освіти в системі психологічної науки. Структура психології освіти. Завдання психології освіти як науки. Зв'язок психології освіти з іншими галузями психології і педагогікою. Психологія освіти та педагогічна психологія. Педагогічна психологія як базисна наука для педагогіки і часткових методик. Педагогічна психологія і практика навчання. Розширення сфер дослідження і застосування психології освіти на сучасному етапі розвитку освіти. Роль психології освіти як науки в житті суспільства, у професійній підготовці педагогічних кадрів.

Система основних понять психології освіти. Основні теорії та напрямки психології освіти. Методи психології освіти. Методологія, метод, методика і їх співвідношення в дослідженнях з психології освіти. Класифікація методів психології освіти (Б.Г. Ананьєв). Метод зрізів і генетичний метод. Характеристика групи емпіричних методів психології освіти: спостереження, експеримент, інтерв'ю, анкетування, психодіагностичні методи. Метод

формуючого експерименту, особливості його планування і проведення. Використання тестів в дослідженнях з психології освіти. Інші класифікації методів психології освіти.

Основні етапи проведення дослідження в психології освіти.

Тема 1.2 Історія та теоретичні основи психології освіти.

Становлення і розвиток психології освіти та педагогічної психології. Етапи становлення психології освіти як науки. Історична зміна предмету психології освіти.

Початковий етап розвитку психології освіти (кінець XIX - початок XX ст.): розвиток педагогічної психології в США та Європі (Англія, Німеччина, Франція, Швейцарія та ін.). Відкриття в області психології, що зробили істотний внесок в розвиток психології освіти (Еббінгауз, Гельмгольц, Вундт та ін.)

Становлення психології освіти в Російській імперії та в Україні в ХУІІ-ХІХ ст. (М.В. Ломоносов, М.І. Новиков, Ф. Прокопович, Г.С. Сковорода, В.М. Татищев, Т.Г. Шевченко та ін.). Внесок К.Д. Ушинського, І.М. Сеченова, П.Ф. Каптерева в становлення педагогічної психології як науки.

Предмет і завдання педагогічної психології в Російській імперії та в Україні у кінці XIX - на початку XX ст. (С.А. Ананьїн, П.Ф. Каптерев, О.Ф. Лазурський, П.Ф. Лесгафт, А.П. Нечаєв, С.Ф. Русова, О.І. Сікорський та ін.).

Розвиток психології освіти педагогічної психології в СРСР (Л.І. Божович, П.П. Блонський, Л.С. Виготський, П.Я. Гальперін, Д.Б. Ельконін, В.П. Зінченко, Б.С. Кобзар, Г.С. Костюк, О.М. Леонтьєв, Н.А. Менчинська, С.Л. Рубінштейн, та ін.). Розробка проблем педагогічної психології в Україні (М.І. Алексєєва, Г.О. Балл, І.Д. Бех, М.Й. Боришевський, І.С. Булах, Ю.З. Гільбух, Т.М. Лисянська, Д.Ф. Ніколенко, С.Д. Максименко, І.О. Синиця, Л.Е. Орбан-Лембрик, П.Р. Чамата, В.І. Чепелєв, О.Я. Чебикін та ін.).

Суперечності і пошуки психології освіти в сучасний період. Перспективи розвитку педагогічної психології як науки.

Методологічні та теоретичні основи психології освіти.

Розділ ІІ. Психологія навчально-виховного процесу

Тема 2.1 Психологічна сутність навчання.

Поняття наuczіння, учіння, навчальна діяльність, навчання. Види навчання у людини.

Поняття навчання в педагогічній психології. Різноманіття підходів до навчання в різних науках, галузях педагогіки і психології. Вплив основних теоретичних напрямків на психологію навчання. Навчання як цілеспрямоване та організоване наuczіння, як процес стимуляції і управління зовнішньої і внутрішньої активністю учня.

Проблема зв'язку навчання та розвитку. Теорія Ж. Піаже стосовно співвідношення навчання та розвитку. "Експерименти Піаже" та висновки з них. Л.С. Виготський про співвідношення навчання та розвитку. "Рівень актуального розвитку" та "зона найближчого розвитку".

Структура навчання. Психологічні проблеми навченості і шкільної успішності. Зворотній зв'язок в навчанні. Проблеми диференціації і індивідуалізації навчання. Види навчання. Особистісно-діяльнісний підхід в організації навчання.

Диференціація та індивідуалізація навчання. Здатність до навчання та критерії розумового розвитку. Спеціалізація та рівнева диференціація: переваги, недоліки, проблеми впровадження. "принцип розведення рівнів" як сучасний варіант впровадження ідей диференціації та індивідуалізації навчання.

Психологічні проблеми інноваційної діяльності в освіті. Поняття педагогічної інновації. Рівні та види інновацій. Організаційно-управлінські проблеми інноваційної діяльності в освіті. Етапи введення освітніх інновацій. Типологія ставлення педагогів до освітніх інновацій.

Тема 2.2 Психологічні основи педагогічних технологій.

Шляхи підвищення розвивального ефекту навчання. Поняття "педагогічна технологія" та проблема психологічних засад сучасних педагогічних технологій. Теоретичні основи сучасних педагогічних технологій. Базові психолого-педагогічні поняття педагогічної технології. Класифікація педагогічних технологій. Психологічні проблеми педагогічних інновацій.

Стислий аналіз основних педагогічних технологій (на вибір викладача в залежності від специфіки факультету). Технології вдосконалювання навчального матеріалу та управління процесом навчання (технологія розвивального навчання В.В. Давидова, теорія поетапного формування розумових дій (П.Я. Гальперін, Н.Ф. Талізін), "Діалог культур" (В.А. Біблер, С.Ю. Курганов), укрупнення дидактичних одиниць (П.М. Ерднієв), технології модульного навчання, технології колективного та групового навчання).

Програмовані та інформаційно-комунікативні технології (технологія програмованого навчання, технології формування інформаційної культури, технологія застосування засобів ІКТ в навчанні та керівництві школою, технології комп'ютерного уроку, технології використання Інтернету у навчально-виховному процесі, технологія медіаосвіти та використання ЗМІ).

Технології активізації та інтенсифікації навчальної діяльності учнів (система розвивального навчання Л.В. Занкова, проблемне навчання, ігрові технології, технологія сучасного проектного навчання, інтерактивні технології, технології комунікативного навчання іншомовній культурі, технологія схемних та знакових моделей змісту навчання (В.Ф. Шаталов), "Екологія та розвиток" (Л.В. Тарасов).

Проблемні методи. Психологічна сутність проблемної побудови навчально-виховного процесу. Типологія навчальних проблемних ситуацій.

Ефективність використання проблемних методів у процесі навчання. Шляхи створення та етапи вирішення проблемних ситуацій у навчально-виховному процесі з психології. Рівні складності проблемного навчання в процесі навчання.

Інтерактивні методи. Психолого-педагогічна сутність інтерактивних методів навчання. Види інтерактивних методів: ігрові та тренінгові. Ігрові методи, їх сутність, особливості організації та ефективність. Види навчальних ігор: ігри-драматизації, рольові ігри, ділові ігри. Вимоги до підготовки та проведення ігрових методів у процесі навчання. Елементи тренінгів як органічний компонент інтерактивних методів у навчально-виховному процесі. Вимоги до введення інтерактивних методів у процес навчання психології.

Інформаційні методи. Сутність та психолого-педагогічна ефективність використання інформаційних технологій у навчально-виховному процесі. Функції комп'ютера в процесі навчання. Можливості та обмеження використання комп'ютерних технологій у процесі навчання. Реалізація ідей програмованого навчання в умовах сучасної комп'ютеризації освіти. Елементи програмованого навчання в навчально-виховному процесі.

Гуманістично та особистісно зорієнтовані технології (особистісно-зорієнтоване розвивальне навчання (І.С. Якіманська), педагогіка співробітництва, гуманістично-особистісна технологія Ш.А. Амонашвілі, викладання літератури як предмета, що формує людину (Є.М. Ільїн), технологія вітагенної освіти (О.С. Белкін), технології диференційованого та індивідуалізованого навчання, технологія саморозвивального навчання (Г.К. Селевко).

Технології вільної освіти та природо-відповідні технології (технології фізичного виховання, зберігання та зміцнення здоров'я, природовідповідні технології навчання читанню, письму, математиці (О.М.Кушнір), технології навчання обдарованих дітей, технологія вільної школи Саммерхіл, Вальдорфська педагогіка, технологія саморозвитку (М.Монтесорі), технології "Дальтон-план", "Школа-парк", вільної праці.

Психологічні проблеми комп'ютеризації навчання. Комп'ютерна грамотність – зміст та шляхи формування. Переваги та недоліки комп'ютеризації навчання. Форми комп'ютеризації. Наочність та технічні засоби в процесі навчання.

Проектне навчання. Психологічна сутність проектного навчання. Позиції учня та педагога у проектному навчанні. Види навчальних проектів. Етапи проектного навчання. Переваги та складності проектного навчання.

Взаємозв'язок та взаємне доповнення різних технологій організації навчання та необхідність їх комплексного використання.

Тема 2.3 Психологія навчальної діяльності.

Психологія навчальної діяльності. Співвідношення понять "научіння", "навчання", "навчальна діяльність".

Психологічні теорії учіння в контексті основних напрямів психології. Діяльність як пояснювальний принцип в педагогічній психології. Діяльнісний підхід і діяльнісні теорії навчання у вітчизняній педагогічній психології.

Учіння (навчальна діяльність) як діяльність: цілі учіння та їх значущість; мотиви учіння; навчальні дії. Проблема цілей навчальної діяльності та їх особистісного прийняття учнями. Види навчальної мотивації та проблема її розвитку.

Поняття мотивації і мотиву. Проблеми навчальної мотивації. Класифікації мотивів у педагогічній психології. Види, рівні та форми прояву мотивів навчання. Загальні підходи до формування та корекції мотивації навчання. Види навчальних дій та їх формування в навчальному процесі.

Психологічні закономірності засвоєння знань.

Формування у школярів навичок та умінь. Етапи та засоби формування конкретних понять. Етапи та засоби формування абстрактних понять.

Психологічна сутність та умови формування у школярів умінь навчатися самостійно.

Контроль, оцінювання та оцінка: психологічна основа та педагогічні форми. Функції та принципи контролю і оцінювання навчальної діяльності. Види оцінювання та їх ефективність.

Психологічні причини неуспішності в навчанні та шляхи її подолання. Типологія невстигаючих учнів. Проблема "відносної неуспішності". Перехід від зовнішнього оцінювання до самооцінювання.

Тема 2.4 Психологія виховання, самовиховання, та перевиховання.

Процес виховання як психологічна проблема. Проблема соціального запиту та мети виховання. Закономірності та принципи виховання. Методи виховання. Психологічні механізми функціонування різних стилів виховання. Виховання дитини на різних етапах розвитку суспільства.

Психологічні механізми виховання дитини. Фактори та напрямки виховання. Психологічні основи підвищення ефективності виховного процесу.

Організація провідної діяльності як засіб виховання. Завдання виховання у різних вікових періодах. Психологічна характеристика основних засобів виховання.

Дитячий колектив та його виховні можливості.

Основні концепції та моделі виховання в сім'ї. Типологія сучасних сімей. Порушення сімейного виховання. Стиль сімейного виховання та його вплив на розвиток дитини. Стилі сімейного виховання на різних вікових етапах розвитку дитини.

Психологічна культура освітнього середовища та виховання. Основні психологічно орієнтовані моделі шкільного навчання. Освітнє середовище школи. Взаємодія вчителів і психолога як умова ефективної реалізації психологічної культури освітнього середовища школи.

Психологічні проблеми самовиховання. Співвідношення навчання, виховання і самовиховання. Самовиховання – вища форма самоуправління особистості. Проблема педагогічного управління самовихованням і її психологічний сенс. Готовність особистості до процесу самовиховання та етапи формування навичок самовиховання.

Умови організації процесу самовиховання школярів та дорослих. Мотивація та засоби самовиховання.

Виховання та перевиховання "важких" дітей. Відносність поняття "важка дитина". Об'єктивні та суб'єктивні причини важковиховуваності. Зв'язок проблем виховання з кризовими явищами в розвитку. Загальна характеристика девіантної поведінки. Психологічні проблеми психокорекційної роботи

Розділ III Психологія навчально-виховної роботи з студентами

Тема 3.1 Студентство як соціально-вікова група

Психологічна характеристика студентства як періоду пізньої юності або ранньої дорослості (психофізіологічні особливості, протиріччя, соціальна ситуація розвитку). Вікова стратиграфія як прийняті в суспільстві норми спілкування між різними поколіннями. Типи культур в залежності від вікової стратиграфії.

Вищий навчальний заклад – один із провідних факторів соціалізації студента як фахівця. Адаптація студента до навчання у вищій школі, види адаптації, умови її ефективності.

Навчально-професійна діяльність як провідна в студентському віці. Формування професійної спрямованості особистості студента. Розвиток «Я-концепції» як показника особистісного зростання і професійного становлення студента. Складові та функції «Я-концепції».

Формування професійних та особистісних якостей майбутнього фахівця. Розвиток творчості в студентів. Самоосвіта та самовиховання студента, їх значення в його професійному зростанні. Готовність до професійної діяльності випускника ЗВО.

Психологічні особливості студентської групи та її структура. Рівні розвитку студентської академічної групи. Шляхи формування студентського колективу. Соціально-психологічні явища в студентській групі та їх вплив на особистість кожного студента. Проблема лідера та лідерства в студентській групі. Соціально-психологічний клімат у групі та його вплив на її працездатність. Психологічні засади студентського самоврядування. Закон України "Про вищу освіту" про студентське самоврядування.

Тема 3.2 Психологічна специфіка навчально-виховного процесу у ЗВО

Загальна характеристика навчального процесу у ЗВО і навчально-професійної діяльності.

Педагогічне управління навчальним процесом у вищій школі та його психологічний аналіз із позицій сучасних вимог. Управління професійною

рефлексією. Педагогічний процес як цілеспрямована активна взаємодія викладача зі студентом.

Студент як суб'єкт власної навчально-професійної діяльності
Мотиваційна спрямованість учіння студента. Формування професійних мотивів навчання. Власна пізнавальна активність студента, її спрямованість на засвоєння професійних знань, умінь і навичок. Розвиток творчого потенціалу студентів під час навчання.

Сучасні вимоги до особистості фахівця з вищою освітою та завдання виховання студентів відповідно до пріоритетних напрямів реформування освіти в Україні. Мета та зміст виховання студентської молоді. Психологічні механізми формування якостей особистості та відповідні функції виховання. Психолого-педагогічна характеристика основних напрямів реалізації функцій виховання у вищому навчальному закладі.

Етапи становлення моральної свідомості студента. Критерії моральної вихованості людини. Соціально-психологічні чинники і психологічні механізми формування національної самосвідомості студентів.

Роль педагогічного спілкування в розв'язанні соціально-моральних завдань професійної підготовки майбутнього фахівця. Виховна позиція викладача в педагогічній комунікативній взаємодії.

РОЗДІЛ IV Психологія діяльності та особистості педагога

Тема 3.1 Психологія педагогічної діяльності.

Психологія педагогічної діяльності. Загальна характеристика педагогічної діяльності. Структура педагогічної діяльності. Конструктивний, організаційний, комунікативний компоненти педагогічної діяльності.

Об'єктивні характеристики професійної педагогічної діяльності. Вимоги до професійної компетентності педагога. Педагогічна культура особистості педагога. Спрямованість особистості вчителі як суб'єкта професійної діяльності. Професійна позиція педагога. Професійно значимі якості особистості педагога. Професійна компетентність педагога. Зміст теоретичної готовності педагога. Практична готовність педагога до професійної діяльності Основи самоосвітньої роботи вчителі. Професійне самовиховання вчителя. Педагогічна майстерність як вершина професійного становлення педагога.

Значущість педагогічного спілкування в навчально-виховному процесі. Комунікативна сторона педагогічного спілкування. Мова вчителя.

Взаємодія вчителя з учнями. Проблеми "педагогічної дистанції" та "педагогічного такту". Конфлікт у педагогічному спілкуванні.

Розуміння вчителем учнів. Перцептивні "бар'єри" та їх подолання. Психологічне походження та прояви суб'єктивізмів вчителів; необхідність запобігання та подолання суб'єктивізмів у стосунках вчителів та учнів. Розвиток педагогічної спостережливості вчителів.

Розвиток та вдосконалення характеристик ефективного спілкування вчителя з учнями.

Педагогічний колектив як умова ефективності праці вчителя.

Тема 4.2 Психологія особистості педагога та педагогічного колективу

Вимоги суспільства і соціальні очікування по відношенню до особистості і діяльності педагога. Професійно-значущі якості вчителя, вихователя. Індивідуально-типологічні особливості вчителя, вихователя і їх значення в професійній діяльності. Психологічні вимоги до особистості педагога.

Професіограма педагога. Структурно-ієрархічна модель особистості вчителя. Здібності в структурі суб'єкта педагогічної діяльності. Характеристика основних функцій і педагогічних умінь. Психологічні вимоги до особистості педагога. Стили педагогічного спілкування та педагогічної діяльності. Типологія педагогів (В.М. Сорока-Росинський, Е.Г. Костяшкін, М. Тален, Є.І. Рогов, М.Г. Бобкова, І.Б. Назарова, А.В. Юревіч, Л.М. Мітіна, І.В. Вачков).

Професійний розвиток педагога. Поняття про педагогічну майстерність і педагогічну культуру. Психологічні аспекти виявлення, вивчення, узагальнення провідного педагогічного досвіду. Психологічні проблеми саморозвитку та самовдосконалення педагогів.

Поняття про професійну деформацію особистості. Прояви професійної деформації педагога. Явище емоційного вигорання у педагогічній діяльності: сутність, фази, засоби подолання.

Психологія педагогічного колективу. Поняття про педагогічний колектив, соціально-психологічна структура педагогічного колективу. Соціально-психологічний клімат колективу і його основні показники. Психологія «педагогічної команди».

6.2. Структура навчальної дисципліни

Назви розділів і тем	Кількість годин									
	Денна форма					Заочна форма				
	Усього	у тому числі				Усього	у тому числі			
		Лекції	Практ.	Конс.	Самост.р		Лекції	Практ.	Конс.	Самост.р
РОЗДІЛ I Вступ до психології освіти										
Тема 1.1 Психологія освіти як галузь психологічної науки.	8	1	1	–	6	7	–	–	–	7
Тема 1.2 Історія та теоретичні основи психології освіти.	8	1	1	–	6	8	–	–	–	8
РОЗДІЛ II Психологія навчально-виховного процесу										
Тема 2.1	7	1		2	4	8,5	0,5	–	1	7

Психологічна сутність навчання										
Тема 2.2 Психологічні основи педагогічних технологій.	17	3	6	–	8	12,5	0,5	1	1	10
Тема 2.3 Психологія навчальної діяльності	9	2	1	–	6	10,5	0,5	–	–	10
Тема 2.4 Психологія виховання, самовиховання, та перевиховання	9	2	1	–	6	10,5	0,5	–	–	10
Розділ III Психологія навчально-виховної роботи з студентами										
Тема 3.1 Студентство як соціально-вікова група	8	1	1	–	6	7	0,5	0,5		6
Тема 3.2 Психологічна специфіка навчально-виховного процесу у ЗВО	8	1	1	–	6	7	0,5	0,5		6
РОЗДІЛ IV Психологія діяльності та особистості педагога										
Тема 4.1 Психологічна характеристика педагогічної діяльності	8	1	1	–	6	9,5	0,5	1	–	8
Тема 4.2 Психологія особистості педагога та педагогічного колективу	8	1	1	–	6	9,5	0,5	1	–	8
Усього годин	90	14	14	2	60	90	4	4	2	80

Теми лекційних занять

Назва теми	Кількість годин	
	Денна форма	Заочна форма
РОЗДІЛ I Вступ до психології освіти		
Тема 1.1 Психологія освіти як галузь психологічної науки.	1	

Тема 1.2 Історія та теоретичні основи психології освіти.	1	
РОЗДІЛ II Психологія навчально-виховного процесу		
Тема 2.1 Психологічна сутність навчання	1	0,5
Тема 2.2 Психологічні основи педагогічних технологій.	3	0,5
Тема 2.3 Психологія навчальної діяльності	2	0,5
Тема 2.4 Психологія виховання, самовиховання, та перевиховання	2	0,5
Розділ III Психологія навчально-виховної роботи з студентами		
Тема 3.1 Студентство як соціально-вікова група	1	0,5
Тема 3.2 Психологічна специфіка навчально-виховного процесу у ЗВО	1	0,5
РОЗДІЛ IV Психологія діяльності та особистості педагога		
Тема 4.1 Психологічна характеристика педагогічної діяльності	1	0,5
Тема 4.2 Психологія особистості педагога та педагогічного колективу	1	0,5
	14	4

Теми практичних занять

№ з/п	Назва теми	Кількість годин	
		Денна форма	Заочна форма
1.	Тема 1.1 Психологія освіти як галузь психологічної науки. Тема 1.2 Історія та теоретичні основи психології освіти.	2	
2.	Тема 2.2 Психологічні основи педагогічних технологій.	2	1
3.	Тема 2.2 Психологічні основи педагогічних технологій.	2	
4.	Тема 2.2 Психологічні основи педагогічних технологій.	2	
5.	Тема 2.3 Психологія навчальної діяльності. Тема 2.4 Психологія виховання, самовиховання, та перевиховання	2	
6.	Тема 3.1 Студентство як соціально-вікова група. Тема 3.2 Психологічна специфіка навчально-виховного процесу у ЗВО	2	1
7.	Тема 4.1 Психологічна характеристика педагогічної діяльності. Тема 4.2 Психологія особистості педагога та педагогічного колективу	2	2
Всього		14	4

Самостійна робота

Назва теми	Кількість годин	
	Денна форма	Заочна форма
РОЗДІЛ I Вступ до психології освіти		
Тема 1.1 Психологія освіти як галузь психологічної науки.	6	7
Тема 1.2 Історія та теоретичні основи психології освіти.	6	8
РОЗДІЛ II Психологія навчально-виховного процесу		
Тема 2.1 Психологічна сутність навчання	4	7
Тема 2.2 Психологічні основи педагогічних технологій.	8	10
Тема 2.3 Психологія навчальної діяльності	6	10
Тема 2.4 Психологія виховання, самовиховання, та перевиховання	6	10
Розділ III Психологія навчально-виховної роботи з студентами		
Тема 3.1 Студентство як соціально-вікова група	6	6
Тема 3.2 Психологічна специфіка навчально-виховного процесу у ЗВО	6	6
РОЗДІЛ IV Психологія діяльності та особистості педагога		
Тема 4.1 Психологічна характеристика педагогічної діяльності	6	6
Тема 4.2 Психологія особистості педагога та педагогічного колективу	6	8
	60	80

7. Рекомендовані джерела інформації

Основні:

1. Бех І.Д. Виховання особистості: У 2 кн. / І. Д. Бех - К.: Либідь, 2003. – 280 с.
2. Бочелюк В. Й. Педагогічна психологія : навч. посіб. / В. Й. Бочелюк. К. : ЦУЛ, 2006. – 248 с.
3. Вікова та педагогічна психологія / О.В. Скрипченко, Л.В. Долинська, З.В. Огороднійчук та ін. – К.: Просвіта, 2001. – 416с.
4. Власова О. І. Педагогічна психологія / О. І. Власова. - К. : Либідь, 2005. – 400 с.
5. Дубровина І.В. Возрастная и педагогическая психология. Хрестоматия. / И.В.Дубровина, А.М. Прихожан – М. : Академия, 2003. – 368 с.
6. Дьяченко М.И. Психология высшей школы. / М.И. Дьяченко, Л.А. Кандыбович – Минск Харвест, 2006. – 416с.
7. Мороз О.Г. Викладач вищої школи: психолого-педагогічні основи підготовки (навчальний посібник) / О.Г.Мороз, О.С.Падалка, В.І. Юрченко; за заг. ред. академіка О.Г. Мороза. – К.: НПУ, 2006. – 208 с.

8. Подоляк Л. Основи педагогічної психології: Навчальний посібник. / Л.Подоляк, О.Главник – К. : Главник. 2006. – 112 с
9. Подоляк Л.Г. Психологія вищої школи. / Л.Г.Подоляк, В.І. Юрченко – К., – ТОВ "Філ-студія", 2006 –320 с.
10. Подоляк Л.Г. Психологія вищої школи.:Практикум. / / Л.Г.Подоляк, В.І. Юрченко – К.: Каравела, 2008. – 336 с
11. Поліщук В.М. Вікова і педагогічна психологія : Навчальний посібник / В.М. Поліщук. – Суми: Університетська книга, 2007. – 330 с.
12. Савчин М.В. Вікова психологія : навч. посібник для студ. вищ. навч. закл. / М. В. Савчин , Л. П. Василенко. – К.: Академвидав, 2009. – 359 с.
13. Савчин М.В. Педагогічна психологія / М.В. Савчин. – К. : Академвидав, 2007. – 424 с.
14. Скрипченко, О.В. Психолого-педагогічні основи навчання : Навч. посіб. / О.В. Скрипченко, О.С. Падалка, Л.О. Скрипченко ; Нац. пед. ун-т ім. М.П. Драгоманова. – К. : Укр. Центр духовної культури, 2005. – 710,

Додаткові:

15. Амонашвили Ш.А. Воспитательная и образовательная функция оценки учеников. / Ш.А.Амонашвили – М.: Педагог. , 1984. – 296с.
16. Бадмаев Б. Ц. Психология в работе учителя : в 2 кн. / Б. Ц. Бадмаев. – М. : Гуманит. издат центр ВЛАДОС, 2000. – Кн. 1. Практическое пособие по теории развития, обучения и воспитания. – 240 с.; Кн. 2. Психологический практикум для учителя: развитие, обучение, воспитание. – 160 с.
17. Баранов А.А. Стресс-толерантность педагога. Теория и практика. – М.: Ижевск, 2002. – 132 с.
18. Бернс Р. Развитие Я – концепции и воспитание. / Р.Бернс – М.: Прогресс, 1986. – 422с.
19. Бех І.Д. Особистісно зорієнтоване виховання - нова освітня філософія / І.Д.Бех // Педагогіка толерантності. – 2001. – № 1. – С.16-19.
20. Бех І.Д. Спілкування як загальна психологічна основа виховання особистості / І.Д.Бех //Морально-духовний розвиток особистості в сучасних умовах: Зб. наук. праць. – К.: Пед. думка, 2000. – С.10-18.
21. Болтівець С. І. Педагогічна психогігієна: теорія та методика [Електронний ресурс] / С. І. Болтівець. – К. : Редакція “Бюлетеня Вищої атестаційної комісії України”, 2000. – 302 с. – Режим доступу : <http://uaed.narod.ru/BSIPedagogicchnapsyhogigiena.htm>.
22. Бордовская Н.В. Диалектика педагогического исследования. – СПб.: Изд-во РХГИ, 2001. – 512 с
23. Буянов М.И. Ребенок из неблагополучной семьи. / М.И.Буянов – М.: Просвещение1988. – 149 с.
24. Возрастная и педагогическая психология (Под ред. Гамезо М.В.) – М.: Просвещение, 1984. – 256с.
25. Возрастная психология: личность от молодости до старости / М.В. Гамезо, В. С. Герасимова, Г. Г. Горлова, Л. М. Орлова. – М. : Педагогическое общество России, 1999. – 272 с.

26. Выготский Л.С. История развития высших психических функций / Л.С. Выготский Собр. соч. Т.3. – М.: 1983.
27. Выготский Л.С. Педагогическая психология / Л.С. Выготский // Психология: классические труды. М., 1996.
28. Давыдов В.В. Проблема развивающего обучения. / В.В. Давыдов – М.: Педагогика 1986. – 240с.
29. Дьяченко М.И. Психология высшей школы. / М. И Дьяченко. Л.А. Кандыбович. – Минск : Харвест, 2006. – 416 с.
30. Зарецкая И.И. Профессиональная культура педагога: Учебное пособие.-2-е изд., перераб., доп. / И.И. Зарецкая. – М. : Арманов-центр, 2012. – 160 с.
31. Зеер Э.Ф. Психология профессионального образования : учеб. для студ. высш. учеб. завед. / Э.Ф. Зеер. – М. : Academia, 2009. – 240 с.
32. Иванова Е.О. Теория обучения в информационном обществе / Е.О. Иванова, И.М. Осмоловская. – М. : Просвещение, 2011. – 190 с.
33. Ильин Е. П. Психология для педагогов / Е.П. Ильин. – СПб. : Питер, 2012. – 640 с.
34. Клаус Г. Введение в дифференциальную психологию учения . / Г. Клаус – М. : Педагогика 1987. – 176 с.
35. Климов Е.А. Психология профессионала / Е.А. Климов М.: Издательство «Институт практической психологии», Воронеж: НПО «МО-ДЭК», 1996 – 400 с.
36. Коломинский Я.Л., Диагностика педагогического взаимодействия. / Я.Л. Коломинский, Е.А. Панько – Минск, : Нац. ин-т образования, 1993. – 79 с.
37. Кон И.С. В поисках себя: личность и её самосознание. / И.С. Кон – М.: Политиздат, 1984. – 335 с.
38. Костюк Г.С. Навчально виховний процес и психологічний розвиток особистості. / Г.С.Костюк – К.: Рад. школа, 1989. – 608 с.
39. Леонтьев А.Н. Избранные психологические труды. В 2-х томах. М.: Педагогика, 1983.
40. Лефрансуа Ги Психология для учителя. Прикладная педагогическая психология. – СПб, Прайм-еврознак, 2003, – 416 с.
41. Лефрансуа Ги. Психология для учителя. Прикладная педагогическая психология / Лефрансуа Ги. – СПб. : Прайм-еврознак, 2003. – 416 с.
42. Маркова А. К. Психология труда учителя / А. К. Маркова – М. : Просвещение, 1993. – 420 с.
43. Машбиц Е.И. Психологические основы управления учебной деятельностью. / Е.И. Машбиц – Киев : Вища школа, 1987. – 224 с.
44. Митина Л. М. Учитель как личность и профессионал / Л.М. Митина. – М. : Дело, 1994. – 215 с.
45. Немов Р. С. Психология: в 3-х кн. Кн. 2. Психология образования / Р.С. Немов. – М. : ВЛАДОС, – 1997. – 608 с.
46. Немов Р.С. Психология. Книга 2: Психология образования. / Р.С. Немов – М.: ВЛАДОС, 2001. – 608 с

47. Новые педагогические и информационные технологии в системе образования : учеб. пособ. для студ. пед. вузов и системы повыш. квалиф. пед. кадров / Е. С. Полат, М. Ю. Бухаркина, М. В. Моисеева, А. Е. Петров ; под ред. Е. С. Полат. – М. : Академия, 2002. – 272 с.
48. Обухова Л.Ф. Концепция Ж. Пиаже: за и против. / Л.Ф. Обухова - М.: Изд. МГУ, 1981, – 191 с.
49. Обучение и развитие. (Под ред. Л.В. Занкова). – М.: Педагогика, 1975.
50. Оржеховська В.М. Дитяча бездоглядність та безпритульність: історія, проблеми, пошуки: Навчальний посібник. / В.М. Оржеховська, В.Є Виноградова-Бондаренко. – К. : ЗАТ "ЕКСІМСЕРВІС", 2004. – 177 с.
51. Подмазин С.И. Личностно-ориентированное образование: Социально-философское исследование. / С.И. Подмазин – Запорожье: Просвіта, 2000. – 250 с.
52. Подоляк Л. Г. Основи педагогічної психології : навч. посіб. / Л.Г. Подоляк, О. Главник. – К. : Главник, 2006. – 112 с.
53. Подоляк Л.Г. Психологія вищої школи / Л.Г. Подоляк, В.І. Юрченко. – К. : ТОВ "Філ-студія", 2006. – 320 с.
54. Практическая психология образования / под ред. И.В. Дубровиной. – СПб. : Питер, 2006. – 592 с.
55. Психология человека от рождения до смерти / под ред. А.А. Реана. – М. : АСТ, 2015. – 656 с.
56. Психолого-педагогические аспекты учебного процесса в школе (Под ред. С.Д. Максименко). – К.: Рад школа, 176с.
57. Раттер М. Помощь трудным детям: Пер. с англ. / Общ. ред. А.С. Спиваковской; – М.: Прогресс, 1987. – 424 с
58. Реан А.А. Психология познания педагогом личности учащихся / А.А. Реан. – М. : Высшая школа, 1990. – 180 с.
59. Реан А.А. Социальная педагогическая психология / А.А. Реан, Я.Л. Коломинский – СПб.: «Питер», 2000. – 416 с.
60. Рогов Е.И. Учитель как объект психологического исследования: пособ. для школьных психологов по работе с учителем и педагогическим коллективом / Е.И. Рогов. – М. : ВЛАДОС, 1998. – 496 с.
61. Селевко Г.К. Энциклопедия образовательных технологий : в 2 т. / Г.К. Селевко. – М. : НИИ школьных технологий, 2006. – Т. 1. – 816 с. – Т. 2. – 816 с.
62. Семиченко В.А. Психологія педагогічної діяльності : навч. посіб. для студ. вищих пед. навч. закл. / В.А. Семиченко. – К. : Вища школа, 2004. – 336 с.
63. Столяренко Л.Д. Педагогическая психология. / Л.Д. Столяренко Ростов н/Д: "Феникс", 2000. – 544 с
64. Сухомлинська О.В. Про стан теорії і практики виховання в освітньому просторі України // Шлях освіти. – 1998. – № 3. – С. 2-5.
65. Талызина Н.Ф. Педагогическая психология. / Н.Ф. Талызина М.: Издательский центр «Академия», 1998. – 288 с

66. Талызина Н.Ф. Практикум по педагогической психологии. – М.: Академия, 2002. – 192 с.
67. Туріщева, Л.В. Професійний розвиток педагога: психологічний аспект / Л.В. Туріщева. – Х. : Вид. група "Основа", 2006. – 141 с.
68. Фридман Л.М. Психологическая наука – учителю / Л.М. Фридман, К.Н. Волков. – М. : Просвещение, 1985. – 224 с.
69. Фридман Л.М. Психологический справочник учителя / Л.М. Фридман, И.Ю. Кулагина. – М. : Совершенство, 1998. – 432 с.
70. Хазратова Н.В. Включення студента до соціально-психологічного простору ЗВО: типи особистісних проблем та консультативна робота з студентами / Н.В. Хазратова // Практична психологія та соціальна робота – 2000, №2. – С. 5-8
71. Хон Р.Л. Педагогическая психология: принципы обучения : учеб. пособие. – 2-е изд.. – М.: Академический Проект, 2005. – 736 с.

8. Інструменти, обладнання та програмне забезпечення, використання яких передбачає навчальна дисципліна

1. Нормативні документи МОН України
2. Підручники з психології для середньої та вищої школі
3. Практикуми з психології
4. Словники та енциклопедії з психології
5. Предметна наочність – муляжі будови НС, предмети побуту
6. Зображувальна наочність – схеми та таблиці
7. Аудіо наочність
8. Відео наочність
9. Фрагменти навчальних занять в середній та вищій школі
10. Мультимедійні презентації
11. Сценарії ділових та рольових ігор
12. Роздатковий матеріал з психодіагностичних методик
13. Тестові завдання для комп'ютерного контролю
14. Дистанційне навчання